

Jedna z trzech rezydencji ...

Dwór

Na terytorium obecnego państwa litewskiego przynajmniej w trzech miejscowościach noszących nazwę Burbiszki (lit. Burbibikis) do naszych czasów zachowały się dawne zespoły dworskie. Dwa z nich – Węclawowiczów, nad jeziorem Rubiki, w dawnym województwie wileńskim oraz Jankiewiczów, nad Dubissą, w dawnym Księstwie Żmudzkiem – opisuje Roman Aftanazy w 2. i 3. tomie swojej monumentalnej pracy „Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej”. Trzeci majątek noszący tę samą nazwę, niewątpliwie jeden z najbardziej malowniczo położonych na terenie całego Wielkiego Księstwa Litewskiego, jest najmniej znany. Nie wspominają o nim także publikacje litewskie poświęcone zabytkom architektonicznym tego kraju. Dopiero niedawno ukazały się w lokalnej prasie pierwsze o nim informacje.

Dawny zespół dworski Bazeńskich leży w rejonie Radziwiliszki, w pobliżu Poniewieża. Prawdopodobnie dwór i liczne zabudowania gospodarcze wzniesione zostały na początku XIX wieku.

Nie są znane wcześniejsze losy rezydencji. Od roku 1819 przez ponad sto dwadzieścia lat majątek pozostawał w rękach rodziny Bazeńskich, do czasu, gdy jego właściciele, zagrożeni aresztowaniem i wywiezieniem na wschód, zostali zmuszeni do ucieczki do Polski w 1941 r.

W pierwszych latach naszego stulecia dziedzicem Burbiszek został Mikołaj, syn Mikołaja Ignacego (zm. 1902), absolwent agronomii w Lipsku, wielbiciel romantycznej muzyki Straussa i poezji Adama Mickiewicza. Po ukończeniu studiów w Rydze i Niemczech powrócił na Litwę i od razu zabrał się do przekształcania rodzinnej posiadłości w stylu romantycznym. Na początku znacznie rozszerzył stary park rozciągający się na równinie nad rzeką Liulus. Powiększył istniejący już staw i dodatkowo wykopał nowe zbiorniki

Lodownia

ki wodne o powierzchni dwa i pół hektara. Lustra wody, obecnie około 4 hektarów, zajęły znaczną część obszaru parku krajozabowego, który dziś obejmuje około 27 hektarów (z tego 20

Pomnik Adama Mickiewicza

– usytuował na wyspie. Niewielki domek dla tańdźzi przypominał swym wyglądem drewniane budowle z okolic Zakopanego.

W 1911 r. Bażeński zamówił u młodego rzeźbiarza z pobliskiego Poniewieża, Kazimierza Ułańskiego (Kazimierasa Ulańskisa; 1878-1914) kilka rzeźb do dekoracji parku. Uczeń Hipolita Marczewskiego w warszawskiej Szkole Sztuk Pięknych i Konstantego Laszczki w krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych wznosił w Burbiszkach pierwszy na Litwie pomnik wielkiego księcia Witolda. Betonowy posąg, wzorowany na portrecie z katedry wileńskiej, umieszczono na niewysokim cokole w pobliżu dworu.

Wyrzeźbiona w piaskowcu postać Adama

Mickiewicza, dziś ustawiona w parku, na osi dworu i głównej bramy wjazdowej, to prawdopodobnie jedyny tej wielkości monument poety ufundowany w prywatnej posiadłości. Figurę Najświętszej Panny Marii Niepokalanie Poczętej wzniesiono poza terenem rezydencji, przy drodze do majątku, obok głównej bramy wjazdowej do parku. W cokół wmurowano kamień, na którym według miejscowej tradycji zachował się odcisk stopy Matki Bożej. Ponadto Ułański wyrzeźbił dla Mikołaja Bażeńskiego figury czterech kamiennych lwów, na moście przy głównej alei parkowej, posąg fauna, z którego do dzisiaj ocalał zaledwie fragment oraz nimfę, która nie zachowała się do naszych czasów. Był także autorem trzech popiersi członków rodziny właścicieli a także trzech kartuszy herbowych.

Drewniany dwór, wyposażony w liczne dzieła sztuki, spłonął prawdopodobnie podczas I wojny światowej lub kilka lat wcześniej. Na budynek mieszkalny przeznaczono wówczas dawną oficynę wzniesioną z kamienia polnego, najbardziej popularnego materiału budowlanego używanego w tamtym rejonie. Parterowy

hektarów należy do rezydencji). Usypano na nich liczne, niewielkie, porośnięte drzewami wysępki, którym nadano romantyczne nazwy (Wyspa Słowicza, Wyspa Zakochanych). Nad kanałami, łączącymi stawy, przetrzucono malownicze kamienne i drewniane mostki. Właściciel wznosił dwie altany: jedną – w modnym wówczas stylu „zakopiańskim”, drugą, w której latem mieściła się czytelnia z książkami

dom obsadzono zielenią: bluszcz i winorośl pięły się malowniczo po jego ścianach. Gościli w Burbiszkach pisarze: Józef Weyssenhoff oraz Kornel Makuszyński, ożeniony z Emilią Bażeńską.

Po wojnie majątek przejęło na własność państwo. Umieszczono w nim hodowlę trzody chlewnej. Od początku lat osiemdziesiątych opiekę nad zdewastowanymi zabudowaniami dworskimi i parkiem przejęły służby konserwatorskie. Z inicjatywy Egidijusa Prasceviciusa rozpoczęto prace nad przywróceniem dawnego stanu parku. W 1987 r. oczyszczono stawy, następnie uporządkowano system dróg, ciągnący się na długości około 4 km, zrekonstruowano kamienny most lwi oraz odbudowano mostki drewniane przetrzucone ponad kanałami. W latach 1989-1996 prowadzono restaurację pomników, którym przywrócono dawny wygląd.

Obecnie kontynuowane są prace konserwatorskie przy zabudowaniach dworskich; wyremontowano dawną lodownię, trwają prace we wnętrzu dworu. Przed fasadą domu mieszkalnego i obok pomników odtworzono rabaty kwiatowe, we własnym zakresie przygotowuje się materiał szkółkarski, którym obsadza się

Park

gazon i kwietniki. W parku rośnie obecnie około 800 gatunków roślin. Kilka lat temu syn Mikołaja, Adam, mieszkający w Polsce, przekazał oficjalnie swój dwór na własność państwu litewskiemu z przeznaczeniem na cele kulturalne i udostępnił zachowane materiały archiwalne dotyczące dziejów rezydencji i rodziny Bażeńskich. Dawny właściciel odwiedza miejsca związane z dzieciństwem.

Egidijus Prascevicius przygotowuje niewielką ekspozycję muzealną poświęconą historii majątku w Burbiszkach i ludzi z nią związanych. Wśród eksponatów, obok starych zdjęć i kopii dokumentów, znajdzie się między innymi pluszowa małpka – pamiętka lat dziecięcych – przekazana przez Adama Bażeńskiego. Niezwykle zaangażowanie jednego tylko człowieka sprawiło, że po blisko dwudziestu latach odzyskuje świetność ta malowniczo położona rezydencja, a współpraca z dawnymi właścicielami wydaje się dobrze świadczą o kontaktach polsko-litewskich.

Jolanta B. Kucharska

Pomnik Wielkiego Księcia Witolda

